

Tadeusz Rudkowski

Polskie sympozjum konserwatorskie w NRF - Kolonia, 19 kwietnia 1972 r.

Ochrona Zabytków 25/3 (98), 231-233

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NOWE FORMY WSPÓŁPRACY NAUKOWO-BADAWCZEJ W ZAKRESIE KONSERWATORSTWA

W dniu 20 grudnia 1971 r. zostało podpisane w Toruniu „Porozumienie o współpracy naukowo-badawczej oraz w zakresie kształcenia kadr konserwatorskich pomiędzy Uniwersytetem Mikołaja Kopernika a Zarządem Przedsiębiorstwa Państwowego „Pracownie Konserwacji Zabytków w Warszawie”. Ze strony Uniwersytetu dokument podpisali rektor prof. dr Witold Łukaszewicz i doc. dr hab. Wiesław Domasłowski, Dyrektor Instytutu Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa. Ze strony PKZ podpisali: inż. Tadeusz Polak, dyrektor Zarządu i dr Lech Krzyżanowski, zastępca d/s naukowo-konserwatorskich.

Porozumienie nadało prawną formę współpracy realizowanej od szeregu lat oraz określiło kierunek i zasady dalszego jej rozwoju. Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa podjął się między innymi: realizować prace naukowo-badawcze zlecone przez PKZ, udzielać konsultacji pracownikom naukowo-badawczym PKZ i opiniować ich opracowania, udostępniać im aparaturę własną i wyniki prac badawczych, zapraszać na posiedzenia naukowe Instytutu. W zakresie szkolenia Instytut będzie realizował wspólnie uzgodniony program szkoleń specjalistycznych, kształcenia kadr w ramach studiów podyplomowych i zaocznych. PKZ natomiast zobowiązały się zarówno zlecać tematy naukowo-badawcze wymagające opracowania Instytutu, jak i umieszczać w planach badawczych Laboratoriów Naukowo-Badawczych PKZ propozycje tematyczne przekazywane przez Instytut, które mogą rzutować na rozwój metod badawczych i konserwacji zabytków. W zakresie pomocy materialnej PKZ będą udostępniały nieodpłatnie sprzęt, materiały i odczynniki oraz pomieszczenia i pracownie nieodpłatnie do prowadzenia zajęć dydaktycznych i prac naukowo-badawczych. Przewidziane jest również udzielanie pomocy Instytutowi przez przekazywanie etatów naukowo-dydaktycznych i technicznych oraz środków finansowych na prace ponadwymiarowe, koniecznych do realizowania planów dydaktycznych i naukowych.

To porozumienie, bezprecedensowe w historii naszego konserwatorstwa, otwiera szerokie perspektywy. W zakresie badań naukowych pozwoli na koncentrację większości krajowych sił i środków. Koordynacja planów badawczych kilku dziesiątków pracowników naukowych i naukowo-technicznych zatrudnionych w Instytucie i PKZ, wspólne wykorzystywanie oraz uzgadnianie kompletowania aparatury powinny przynieść znaczny postęp. Instytut Zabytkoznawstwa i Konserwatorstwa uzyskał poważną możliwość intensyfikacji badań dzięki korzystaniu z pracowników, laboratoriów i aparatury PKZ, a także możliwość kontroli opracowanych metod w trakcie setek prac konserwatorskich w kraju i za granicą. PKZ natomiast znacznie podnoszą rangę naukową swych planów badawczych i opracowań dzięki ich koordynacji z pracami Instytutu i dzięki współpracy z nimi.

Jak już wspomniano, współpraca między Instytutem a PKZ jest faktycznie realizowana od kilku lat. Między innymi wyniki wspólnych badań zostały opublikowane w Materiałach Konserwatorskich PKZ jako odrębny zeszyt: Wiesław Domasłowski, *Sposoby usuwania nawarstwień powierzchniowych z kamiennych obiektów zabytkowych*, Warszawa 1971. Plany wydawnicze Ośrodka Informacji Konserwatorskiej PKZ przewidują publikację wyników innych tematów przygotowanych wspólnie bądź też wyłącznie w ramach Instytutu. Charakterystyczną i podstawową cechą podpisanego porozumienia jest silne związanie poważnego potencjału naukowo-badawczego z rozległym i bardzo zróżnicowanym zapleczem praktyki konserwatorskiej. Nowy to krok, przygotowujący podstawy narodowego instytutu konserwatorskiego.

Lech Krzyżanowski

POLSKIE SYMPOZJUM KONSERWATORSKIE W NRF — KOLONIA, 19 KWIEŃNIA 1972 R.

19 kwietnia r. 1972 odbyło się w Kolonii sympozjum poświęcone przedstawieniu wszystkim zainteresowanym w Niemieckiej Republice Federalnej polskich propozycji konserwatorskich, reprezentowanych przez PKZ. Strona organizacyjna spotkania spoczywała w rękach Biura Rady Handlowego PRL w NRF i Konserwatora

Zabytków miasta Kolonii. Obrady toczyły się w sali „Forum” w ośrodku kształcenia pozaszkolnego (Volkshochschule). Obecni byli: wiceminister kultury i oświaty Kraju Nadrenii, minister pełnomocny PRL Wacław Piątkowski oraz terenowi konserwatorzy zabytków z Hesji, Nadrenii i Westfalii i duża grupa restauratorów zabytków. Otwarcia sympozjum dokonał konserwator zabytków miasta Kolonii, dr Fried Mühlberg. W krótkim wystąpieniu podkreślił on, że niemieckie potrzeby w zakresie konserwacji i restauracji zabytków pomimo przeszło dwudziestoletniej intensywnej działalności są ciągle jeszcze bardzo duże. Władze Kraju Nadreńskiego z dużym zainteresowaniem i zadowoleniem powitały możliwość nawiązania ścisłej współpracy w tej dziedzinie z polskimi konserwatorami, których osiągnięcia znane są na całym niemal świecie. Pierwsza praca Polaków w NRF, jaką jest restauracja Bramy Isarskiej w Monachium, została wysoko oceniona przez dr Gebhardta, dyrektora monachijskiego Instytutu Konserwatorskiego. Dr Mühlberg wyraził nadzieję, że w niedalekiej przyszłości również i w Kolonii można będzie zobaczyć przy pracy polskich restauratorów dzieła sztuki.

Referat programowy o konserwacji zabytków ruchomych w pracowniach PKZ wygłosił dr Tadeusz Rudkowski (PKZ—Zarząd). Przedstawiając sytuację konserwacji zabytków w Polsce w ostatnim 25-leciu omówił powstanie i charakter PKZ jako jedynego w swoim rodzaju specjalistycznego przedsiębiorstwa państwowego zajmującego się wyłącznie konserwacją zabytków. Pokróćce omówił także różne kierunki pracy poszczególnych pracowni specjalistycznych i działalność placówek pomocniczych PKZ; pracowni dokumentacji naukowo-historycznej, laboratoriów naukowo-badawczych, pracowni fotogrametrycznej i pracowni archeologicznych. Referat ilustrowano licznymi przeźrocami przedstawiającymi ciekawsze osiągnięcia z zakresu konserwacji zabytków ruchomych. Zakończeniem wystąpienia było omówienie dotychczasowych prac prowadzonych przez PKZ poza granicami kraju. Referat o działalności konserwatorskiej przedsiębiorstwa w zakresie architektury wygłosił dr Zbigniew Radacki (PKZ—Oddział w Szczecinie). Charakteryzując ogólne zasady postępowania przy restauracji i konserwacji zabytków budownictwa, zwrócił on szczególną uwagę na znaczenie badań archeologiczno-architektonicznych (prowadzonych przez wyspecjalizowanych w tym kierunku architektów) oraz badań archeologicznych. Zatrudnianie w PKZ specjalistów różnych dziedzin pozwala na kompleksowe badanie obiektów przewidzianych do konserwacji. Dr Radacki przedstawił zebrany wybór najciekawszych prac ilustrujących założone we wstępie tezy, mówiąc o interesujących pracach odkrywkowych prowadzonych w Krakowie na ulicy Kanoniczej przez Oddział Krakowski PKZ. Wiele miejsca poświęcił pracom konserwatorskim, przede wszystkim rekonstrukcyjnym, w ratuszach staromiejskich w Gdańsku i Szczecinie oraz w renesansowym pałacu Górków w Poznaniu. Podkreślił wyraźną potrzebę dosyć szerokiego stosowania rekonstrukcji w odniesieniu do zabytków dawnej architektury. Omówił także trudne problemy techniczne, jakie musiano rozwiązać przy pracach konserwatorskich prowadzonych na obiektach budownictwa militarnego i sakralnego.

Zakończeniem części referatowej było wyświetlenie dwóch filmów średniometrażowych przyjętych bardzo życzliwie. Jeden z nich przedstawiał prace konserwatorskie prowadzone przez szereg lat przy odbudowie Ratusza Głównego w Gdańsku. Drugi — „Passacaglia na Kaplicę Zygmuntowską” (reż. Bochenka, muzyka Pendereckiego) — dał przegląd dekoracji rzeźbiarskiej Kaplicy Zygmuntowskiej na Wawelu. Po przerwie rozpoczęła się dyskusja. W kilku kolejnych wypowiedziach domino wało zdziwienie, że w ramach jednego przedsiębiorstwa można rozwijać skutecznie tak wiele i tak różnych dziedzin pracy konserwatorskiej, od projektowania architektonicznego aż po konserwację zabytkowych organów. Zaskoczenie wszechstronnością PKZ było tak wielkie, że jeden z dyskutantów wręcz zapytał, czy w razie bytności w Polsce można te pracownie zwiedzić, czy też jest to obcokrajowcom wzbronione. W odpowiedzi stwierdzono, że nie tylko nie może być mowy o żadnej tajemnicy co do stosowanych metod pracy, ale wręcz przeciwnie — odwiedziny zagranicznych specjalistów są zawsze bardzo pożądane, dając bowiem możność przedyskutowania różnych aktualnych problemów, sprzyjają nawiązaniu bliższych kontaktów pomiędzy polskimi i zagranicznymi pracownikami konserwatorskimi. Przy tej okazji zaproponowano odwiedzenie pracowni konserwatorskich PKZ w trakcie pobytu w Polsce, co spotkało się z miłym przyjęciem.

Kolejne pytania, jakie padły w dyskusji, dotyczyły stosunku polskiej szkoły konserwatorskiej do zagadnienia rekonstrukcji w zakresie architektury. Dyskutanci pragnęli dowiedzieć się czy wobec ogromnych zniszczeń, jakie Polska poniosła

w czasie II wojny światowej, sytuacja pierwszych lat powojennych nie prowadziła do ustępstw i działań nie zawsze zgodnych z teorią konserwacji. Z pytania tego logicznie wynikało następnie: czy stosunek polskich konserwatorów do zagadnienia rekonstrukcji w architekturze jest obecnie taki sam, jak przed dwudziestu laty, czy też uległ zmianom. W wyniku żywej dyskusji okazało się, że polscy konserwatorzy podchodzą dzisiaj do zagadnienia rekonstrukcji z większą rezerwą, niż ich koledzy z NRF. W pewnym związku z tą częścią dyskusji był krótki referat prof. Bohdana Marconiego z Oddziału Warszawskiego PKZ o różnych zagadnieniach estetycznych wiążących się z konserwacją malarstwa (konserwacja puystyczna, adaptacyjna, restauracja, rekonstrukcja).

Inny bardzo interesujący problem, poruszony w dyskusji, to adaptacja wnętrz zabytkowych dla pełnienia funkcji współczesnych oraz wprowadzanie współczesnych elementów do dawnej architektury. Na przykład do wnętrz gdańskiego ratusza do zrekonstruowanych wiernie sal wprowadzono m.in. nowe tkaniny obiciowe. Zagadnienie adaptacji dawnej architektury do potrzeb życia współczesnego jest żywo dyskutowane na całym świecie. Można było zaobserwować w czasie dyskusji pełną zgodność w tych sprawach konserwatorów niemieckich ze stanowiskiem polskich specjalistów.

W krótkim podsumowaniu dyskusji dr Mühlberg podkreślił duże zainteresowanie gospodarzy działalnością polskich konserwatorów. Wspominając prace prowadzone obecnie przez PKZ w Monachium „Nic tak nie sprzyja dobrym stosunkom międzyludzkim, jak wzajemne poznanie. Należy sobie życzyć jak najszybszego rozpoczęcia tej współpracy” — zakończył dr Mühlberg. Bezpośrednio po zakończeniu części oficjalnej minister Wacław Piątkowski podejmował zaproszonych gości cocktailem. W bardziej swobodnej atmosferze poruszano jeszcze raz szereg spraw dyskutowanych poprzednio publicznie. Konserwatorzy i restauratorzy z NRF wyrażali się z dużym uznaniem o poziomie przedstawionych w referatach rozwiązań konserwatorskich. Podkreślano szczególnie konsekwentną realizację postulatów współczesnej wiedzy w tak niewdzięcznych ze względu na pracochłonność dziedzinach, jak konserwacja tkanin lub starodruków. Duże uznanie zyskała sobie zasada prowadzenia badań historycznych nad obiektami poddawanych konserwacji oraz włączenie do działalności konserwatorskiej laboratoriów specjalistycznych.

Tadeusz Rudkowski

PROBLEM OCHRONY MIEJSKICH ZESPOŁÓW NA PRZYKŁADZIE KAZIMIERZA DOLNEGO — NARADA WOJEWÓDZKICH KONSERWATORÓW ZABYTEKÓW

W dniu 24 kwietnia r. 1972 odbyła się w Kazimierzu Dolnym ogólnopolska narada konserwatorska poświęcona problemom ochrony zespołów miejskich na przykładzie Kazimierza Dolnego, zorganizowana z inicjatywy Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Biuro Dokumentacji Zabytków w Lublinie.

Narada odbyła się w związku z wydanym przez Ministra Kultury i Sztuki Zarządzeniem z dnia 18 kwietnia 1972 r. w sprawie przekazania Muzeum Regionalnemu w Kazimierzu Dolnym niektórych czynności Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i przekształcenia tego muzeum w autonomiczną placówkę muzealno-konserwatorską, podporządkowaną Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków, sprawującą ochronę zabytków na terenie Kazimierza i powiatu puławskiego. Powyższe zagadnienie poddane zostało dyskusji w aspekcie ochrony środowiska naturalnego. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele ZMiOZ, wojewódzcy konserwatorzy zabytków lub ich przedstawiciele oraz reprezentanci miejscowych władz.

Konferencję w imieniu organizatorów otworzył mgr Mieczysław Kurzątkowski, Wojewódzki Konserwator Zabytków w Lublinie, naświetlając różnorodność zagadnień charakterystycznych dla Kazimierza Dolnego i całego powiatu puławskiego, takich jak: ochrona zabytków architektury, układu urbanistycznego i krajobrazu, kierowanie właściwym przebiegiem modernizacji i przystosowania miasta dla stałych miesz-